

<https://doi.org/10.31874/2520-6702-2019-7-1-51-64>

УДК 37.07:005.33

Червона Леся

Аналіз досвіду участі студентів в реалізації ефективного врядування на прикладі університетів Великої Британії

Анотація

Статтю присвячено аналізу структур управління та вивченню досвіду залучення студентів до процесів університетського врядування у двох провідних університетах Великої Британії: University of Cambridge та University of Oxford. Мета і практика залучати студентів до процесів врядування в якості осіб, що приймають рішення як рівноправні партнери, наразі постають як важливе завдання в рамках розбудови ЄПВО. Вивчення практик провідних європейських університетів у цьому аспекті може бути корисним для українських закладів вищої освіти. З цією метою було спочатку розглянуто структури управління University of Cambridge та University of Oxford, а також основні механізми залучення студентів до процесів врядування. Обидва університети є самоврядними спільнотами з механізмами управління, що відповідають їх місіям та основним цінностям. Системи управління університетом ґрунтуються як на правилах, так і на принципах, є підзвітними і прозорими для всіх зацікавлених сторін, у тому числі студентів. У частині залучення студентів до процесів університетського врядування ми виокремили два основних механізми: це представництво студентів у різних університетських структурах та зворотній зв'язок зі студентами. Представники студентів є невід'ємною частиною структури управління в університеті, яких обирають таким чином, щоб кожен рівень представлення відповідав наступному. Для того щоб студентські представники могли ефективно виконувати свої представницькі функції, на сайтах студентських союзів розміщено розгалужену мережу необхідної інформації та підтримки. Важливим механізмом участі студентів у процесах врядування є зворотній зв'язок зі студентами. Університети заохочують цей зв'язок різними способами: фокус-групи з нагальних питань; загальнонаціональне опитування студентів; внутрішньоуніверситетське опитування (Student Barometer); можливість подати власну ініціативу (наприклад, «I have an idea»); консультативні групи для студентів тощо.

Ключові слова: голос студентів, залучення студентів, представництво студентів, студенти, університетське врядування, участь студентів.

Вступ

Практика залучення студентів до процесів врядування в університетах є на сьогодні доволі актуальною в усіх країнах, які залучені до розбудови європейського простору вищої освіти (ЄПВО), що є «унікальною міжнародною співпрацею у галузі вищої освіти та результатом політичної волі 48 країн з різними політичними, культурними та академічними традиціями, які крок за кроком протягом останніх двадцяти років будували область, що реалізує загальний набір зобов'язань: структурні реформи та спільні інструменти. Ці 48 країн погоджуються та приймають реформи вищої освіти на основі загальних ключових цінностей – таких як свобода вираження поглядів, автономія установ, незалежні студентські спілки,

академічна свобода, вільний рух студентів та персоналу. У рамках цього процесу країни, установи та зацікавлені сторони європейського простору постійно адаптують свої системи вищої освіти, роблячи їх більш сумісними та зміцнюючи механізми забезпечення якості (European Higher Education Area and Bologna Process). З 2005 року Україна приєдналася до Болонського процесу і тому є активною учасницею всіх процесів, пов'язаних з ЄПВО. Одним із перших пунктів в Paris Communiqué фігурує «Академічна свобода і доброчесність, інституційна автономія, участь студентів і працівників у врядуванні вищої освіти та громадська відповідальність вищої освіти й за вищу освіту становлять основу ЄПВО» (Paris Communiqué, 2018).

Безумовно, у контексті сучасних освітніх трансформацій, студенти повинні бути залучені до процесів врядування у вищій освіті, починаючи від університету, у якому навчаються, і закінчуючи міжнародним рівнем. І це є необхідною умовою, оскільки врядування у вищій освіті (і відповідно процеси прийняття рішень) по суті є демократичними, що передбачає участь усіх зацікавлених сторін до процесів прийняття рішень. Мета і практика залучати студентів до врядування в якості осіб, що приймають рішення як рівноправні партнери, наразі постають як важливе завдання в рамках розбудови ЄПВО і є актуальними для українських закладів вищої освіти.

Аналіз попередніх досліджень з проблеми

Слід зазначити, що проблеми участі студентів в університетському врядуванні вже не один рік перебувають в колі зору західних дослідників. Звертається увага на такі питання, як: рівні можливості для студентів залучатися до процесів врядування; можливості для студентів рішення реальних проблем і, відповідно, розвиток навичок критичного мислення; володіння студентами необхідними знаннями для прийняття обґрунтованих рішень; пов'язані з студентською відповідальністю при розробці і реалізації рішень; мотивація і зворотній зв'язок тощо.

Наприклад, робота Adam F. C. Fletcher, визнаного у всьому світі дослідника, що спеціалізується на питаннях студентської участі «Student Voice Revolution: The Meaningful Student Involvement Handbook» (2017). Ця книга орієнтована на студентський голос, залучення студентів, партнерські відносини в освіті з метою посилення їх прихильності до навчання, університетської спільноти і демократії, а також висвітлює унікальні підходи, детальну оцінку і критичні іспити шкільної діяльності, які роблять це неможливим на все, що є сьогодні. Вона була написана для педагогів, студентів, керівників шкіл та прихильників реформи освіти.

Ще одним відомим дослідником проблем студентської участі є Russell J. Quaglia, який опублікував низку робіт з досліджуваного питання, зокрема: «Student Voice: Ensuring a Sense of Self-Worth for Your Students» (2015), «Principal Voice: Listen, Learn, Lead» (2016), «Student Voice: The Instrument of Change. SAGE Publications» (2014) та інші. Усі його роботи ґрунтуються на розумінні і переконанні того, що студенти повинні займати центральне місце в будь-якій програмі освітніх реформ. На думку Russell J. Quaglia, студентський голос є інструментом змін, а розвивати його можна за допомогою підходу «слухай, вчися і керуйся»: питай у молодих людей їхні думки і щиро слухай, вчися на тому, що говорять студенти, і використовуй те, що ти дізнаєшся, щоб бути ефективним лідером змін. У своїх працях Russell J. Quaglia намагається побудувати схему успішного партнерства між педагогами і студентами, наповнюючи свої книжки прикладами з опитувань студентів, фокус-груп, спостережень і інтерв'ю тощо.

Серед досліджень також можна зустріти роботи, присвячені залученню студентів до університетського врядування в окремих країнах. Так, наприклад, робота «The Status of Student Involvement in University Governance in Kenya: The Case of Public and Private

Universities» (2017), заснована на дослідженні стану участі студентів в університетському управлінні в Кенії з використанням досвіду одного державного та одного приватного університету.

Окремий інтерес для нашого дослідження становлять дослідження і документи, розміщені на таких інтернет-ресурсах, як, наприклад, Sparqs (student partnerships in quality Scotland – студентська участь для якості в Шотландії). Це агентство ставить студентів у центр рішень, що приймаються стосовно якості та управління студентським досвідом, маючи на меті «просувати освіту шляхом створення середовища, у якому студенти можуть вносити позитивні і корисні зміни у свій власний і чужий освітній досвід» (Sparqs). У 2011-2012 роках Sparqs провели велику дослідницьку роботу, щоб запитати співробітників і студентів в університетах і коледжах Шотландії, що, на їхню думку, означає участь студентів. Ідея проведення подібного дослідження виникла через існування безлічі різних тлумачень того, що означає «участь студентів». Результатом цього опитування став документ «A student engagement framework for scotland» (2012), який забезпечує основу для інтерпретації, вивчення і розвитку практики залучення студентів у навчальних закладах, студентських асоціаціях і секторі в цілому.

Мета: проаналізувати структуру управління провідних університетів Великої Британії (University of Cambridge, University of Oxford) та виділити особливості залучення студентів до процесів інституційного врядування.

Методи дослідження

У статті використовуються теоретичні методи аналізу та синтезу при розкладанні на частини такого складного явища, як прийняття рішень у процесі університетського врядування, виділення окремих сторін та поєднання в єдине ціле. Метод систематизації інтернет-джерел, порівняння та узагальнення дав змогу виявити та обґрунтувати основні механізми та інструменти залучення студентів до процесів університетського врядування.

Результати дослідження

Вивчаючи досвід університетів Європи в частині залучення студентів до університетського врядування, ми в першу чергу звертаємося до практик тих закладів вищої освіти, які є найуспішнішими, а тому є лідерами, у яких варто вчитися. У цій статті ми звернемося до досвіду двох університетів Великої Британії, яка, на наш погляд, є найбільш успішною у вирішенні питань, пов'язаних з участю студентів у процесах університетського врядування.

University of Cambridge, окрім того, що він є одним із найстаріших університетів Великобританії, також займає перші місця у світових рейтингах університетів, тому, на наш погляд, варто розглянути, як побудовано систему врядування саме цього університету, і зокрема, які практики використовують для залучення студентської спільноти до процесів врядування.

Перше, що звертає на себе увагу, це відкритість та повнота інформації, яку представлено на офіційній вебсторінці університету, особливістю якої, на наш погляд, є наявність окремого структурного елемента вебсайту університету: «Центр університетського врядування» (University governance hub). Ця сторінка є центральним ресурсом управління інформацією: на ній можна знайти інформацію про структуру управління університетом, процеси прийняття рішень, інструменти управління та ключовий персонал. Водночас існування такої сторінки, яка забезпечує центральну точку доступу до інформації, документів та ресурсів комітету, полегшує роботу Ради університету та центральних комітетів.

Спочатку поглянемо, як влаштоване управління в University of Cambridge.

Одразу привертає до себе увагу роз'яснення врядування (Governance explained) в контексті запитання «Чому управління необхідне?» і дається відповідь, що університету, як і іншим державним закладам вищої освіти, довіряють державні кошти, тому він має обов'язок як корпоративний орган керувати своїми фінансами, майном та людьми, причому відкритим, прозорим та юридично сумісним чином. Далі цитуємо: «Університет пишається тим, що є самоврядною спільнотою вчених і має механізми управління, що відповідають його місії та основним цінностям. Система управління університетом ґрунтується як на правилах, так і на принципах. Це підзвітна система, яка є прозорою для членів Регентського дому (його керівного органу), а також для інших зацікавлених сторін (включаючи студентів, тих, хто фінансує дослідження, благодійників, регуляторних органів, місцевих, національних і міжнародних органів та урядів) як усередині, так і за межами університету» (Overview).

Університет є самоврядною спільнотою, але є основні органи, що беруть участь в управлінні, до яких належать: The Regent House (Регентський будинок); The Senate (Сенат); The University Council (Рада університету); The General Board of the Faculties (Генеральна рада факультетів); Syndicates, Boards and Committees (Синдикати, ради та комітети); The Board of Scrutiny (Наглядова Рада).

The Regent House – є керівним органом, що налічує понад 3800 членів, включаючи співробітників університетів, а також керівників і членів коледжів. До його функцій належить вносити і змінювати норми, які регулюють діяльність університету.

The Senate – головний обов'язок Сенату полягає в тому, щоб обрати Chancellor of the University (канцлера університету) та High Steward (верховного керуючого), а також приймати постанови, що регулюють його власні процедури. До Senate входять усі члени університету, які мають ступінь магістра або вищий ступінь, Канцлер, Віце-канцлер, а також усі члени The Regent House.

The University Council – є головним виконавчим і політичним органом університету, який підзвітний Регентському дому. Він несе загальну відповідальність за адміністрування, визначення місії університету, планування його роботи та управління ресурсами. The University Council також регулює відносини між університетом та коледжами. До складу входить 16 обраних академічних членів, чотири зовнішніх члени та три студентські члени (президент союзу студентів та союзу випускників, а також один студентський представник, обраний усіма студентами).

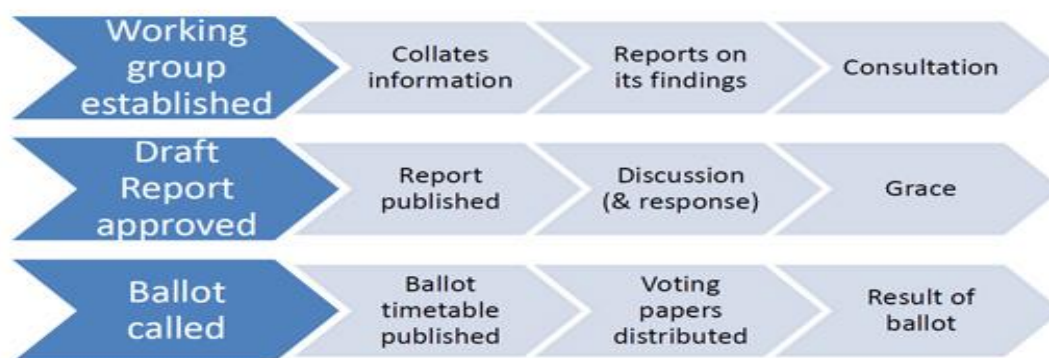
The General Board of the Faculties – головний обов'язок якої консультувати університет з питань освітньої політики та контролювати ресурси. The General Board of the Faculties факультетів також відповідає за підтримку високих стандартів викладання та досліджень.

Syndicates, Boards and Committees – структура управління університетом спирається на систему синдикатів, рад і комітетів, які звітуються з усіх аспектів роботи університету.

The Board of Scrutiny – контролює управління університетом.

Окрім основних органів управління, в University of Cambridge є офіційне видання «*Cambridge University Reporter*», у якому публікується вичерпна інформація про процеси прийняття рішень в University of Cambridge, а саме: графіки, звіти, повідомлення та обговорення, які і складають основні процеси, якими керується університет.

Прийняття рішень в University of Cambridge є прозорим і має вигляд наступного процесу (The decision-making process).

Якщо виникає потреба прийняти рішення про зміну політики, яка може бути викликана внутрішнім бажанням або потребою в зміні, або в результаті рекомендації чи пропозиції зовнішнього органу, Council або інший орган університету створює спеціальну робочу групу, яка переглядає сучасну практику, розглядає приклади належної практики та дає рекомендації. Робоча група шукає інформацію у відповідних сторін (яка може включати консультації із зовнішніми органами) та звітує про свої висновки у відповідних комітетах. Далі відбувається консультаційний період, щоб отримати внутрішні відгуки про внесені пропозиції. Після цього складається проект Звіту, у якому викладаються рекомендації, довідкова інформація щодо пропозицій та пропозиції щодо змін до Статутів та Указів. Звіт подається на затвердження Council. Потому публікується в «Cambridge University Reporter» та виноситься на обговорення. Зауваження, зроблені під час обговорення, також публікуються у «Cambridge University Reporter», і Council може відповісти шляхом Повідомлення. Потім буде опублікована Grace (формальна пропозиція Regent House (or the Senate), санкціонована Council та опублікована в «Cambridge University Reporter»). Якщо не буде отримано жодних поправок, Grace буде затверджена через дев'ять днів після опублікування. В іншому випадку Council може прийняти поправку, як було запропоновано. Після подання бюлетеня Статути та розпорядження вносяться відповідно до змін. Будь-які зміни в Статуті повинні бути затверджені таємною радою – це може тривати до шести місяців.

The University Council (Рада університету) та The General Board of the Faculties (Генеральна рада) мають повноваження приймати певні рішення та більшу частину прямої діяльності університету, яка потребує затвердження Регентського дому, наприклад, нові правила щодо довіри або зміни в регламенті про іспити.

Процеси прийняття рішень побудовані наступним чином. Різні органи університету подають до Regent House звіти чи повідомлення або надають рекомендації та пропозиції у формі Грації для затвердження. Як правило, найбільше звітів та пропозицій подають University Council та General Board of the Faculties, але й деякі інші органи мають право звітувати безпосередньо до Regent House. Після надходження звіту чи пропозиції Regent House розглядає пропозиції та будь-які коментарі, зроблені під час обговорення, і члени ефективно вибирають, приймати пропозиції чи ні.

У посібнику з управління університетом «The Regent Housea University governance guide» (2016) ми знаходимо схематичний огляд процесу прийняття рішень:

Report published (including recommendations)

Публікується звіт (в т.ч. рекомендації)

Discussion held (forum for RH members and others to state their views)

Відбувається обговорення (форум для представників RH та інших, щоб висловити свою думку)

Discussion remarks published (audio recording also available)

Публікуються зауваження обговорення (також доступний аудіозапис)

Response to remarks by issuing body (optional – can also revise/withdraw proposals or Council may call a ballot)

Відповідь на зауваження органу, що видав (необов'язково – може також переглянути / відкликати пропозиції або Рада може викликати голосування)

Grace submitted to the Regent House (seeking approval of the [revised] proposals)

Grace подано до Regent House (вимагає затвердження [переглянути] пропозиції)

Grace approved (unless at least 25 RH members request an amendment or ballot by 4pm on the Friday of the week following the Grace's publication)

Затвердження Grace (якщо не менше 25 членів RH запитують про внесення поправок або голосування до 16:00 у п'ятницю тижня після публікації Grace).

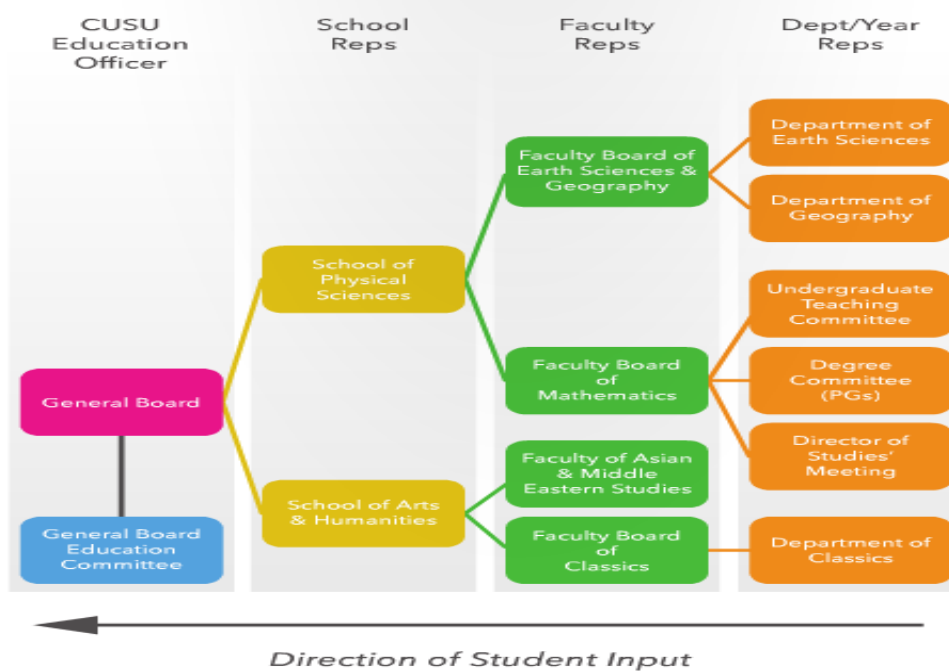
Оглянувши структуру управління університетом в цілому, яка, на наш погляд, є прозорою, відкритою і зрозумілою, можемо окремо зупинитися на основних механізмах участі студентів для реалізації ефективного врядування в University of Cambridge. Ми виокремимо два основних механізми: це представництво студентів у різних університетських структурах та зворотній зв'язок зі студентами.

Щодо механізму представництва студентів, то можна побачити, що представники студентів є невід'ємною частиною структури управління в університеті. На початку кожного семестру кожна шкільна рада та рада факультетів чи інший керівний орган вибирають студентів, щоб представити інтереси студентів при формуванні рішення як на місцевому, так і на центральному рівнях.

В University of Cambridge є два студентські союзи за підтримки університету: CUSU (Союз студентів) та Graduate Union (Союз випускників або аспірантів). Вони надають консультації, інформацію, ресурси та підтримку з усіх питань студентського життя, від доступу через освіту до добробуту. Крім того, кожний коледж має власний студентський союз або профспілки – JCR (Junior Common Room) для студентів і MCR (Middle Common Room) для випускників. У деяких коледжах є комбіновані JCR і MCR. Подібно до CUSU та представників Graduate Union, представники JCR та MCR обираються студентами.

Загалом, студентські академічні представники обираються таким чином, щоб кожен рівень представлення відповідав наступному, з найнижчих рівнів до CUSU. Наступний графік, наданий CUSU (Student Academic Representatives), допомагає проілюструвати рівні представництва:

Student Reps and Decision Making within the University

Представництво студентів у University of Cambridge поділяють на три рівні: представництво на раді факультету; представництво на шкільній раді та представництво на рівні університету.

Faculty Reps – представництво на раді факультету (Levels of Representation)

Студенти, обрані як представники факультету, відвідують засідання ради факультету і передають голос студента в комітеті. Факультетська рада є найвищим рівнем дискусій на факультеті і часто має різні підкомітети. Як правило, на кожній раді факультету є щонайменше один представник від студентів і один від аспірантів.

Кожна рада факультету, синдикат або інший орган обирає декількох студентів і аспірантів. Кожен орган має свою власну схему виборів, тому кількість студентських представників у раді факультету може бути різною, але загалом, як правило, 3-4 представники. Завдяки різноманітній структурі деяких факультетів, більше представників можуть бути обрані неформально для представлення кожного курсу або групи студентів; ці неформальні представники потрапляють до формальної структури представницької ради з метою забезпечення достатнього охоплення голосів усіх студентів.

Представники факультету відіграють важливу роль у студентському представництві в University of Cambridge. Мережа Reps факультету охоплює всіх студентів, які навчаються на факультетах, департаментах, курсах і школах, студентських та післядипломних школах. Представники студентів обираються для посилення голосу студентів і представляють погляди студентів на рівень університету.

Для забезпечення того, щоб університет враховував потреби та проблеми студентів у всіх своїх процесах прийняття рішень, представники перебувають у ряді комітетів на всіх рівнях університету – від ради шкіл, до рад факультетів і більш неформальних співробітників Tripos-студентів комітетів.

School Reps – студентські представники шкільної ради.

Представники студентів School Reps входять до складу Ради своєї школи, яка відповідає за фінансування і стратегічне керівництво конкретною школою.

В University of Cambridge є шість шкіл: Школа мистецтв і гуманітарних наук; Школа біологічних наук; Школа клінічної медицини; Школа гуманітарних і соціальних наук; Школа фізичних наук; Школа технологій.

Більшість факультетів та інститутів належать до однієї з цих шкіл. Кожною з цих шкіл керує рада (Council). Як правило, шкільні ради займаються стратегічними цілями департаментів у своїх галузях і розглядають питання забезпечення ресурсами, майном, новими курсами і правилами. Усі студенти, які навчаються в тій чи іншій школі, мають право як балотуватися на виборах студентських представників до шкільної ради, так і брати участь у голосуванні. До складу шкільної ради обирають одного студента й одного аспіранта, які виконують свої обов'язки з 1 січня по 31 грудня кожного року. Кожна з шкіл робить коротку заяву, у якій пояснюється, у чому полягає роль студентського представника і як до нього можна звернутися.

Процедура балотування на студентських виборах є відкритою і представлена на сайті школи. Студенти, які мають бажання спробувати себе на роль студентського представника, подають спеціальну форму кандидата в студентські представники, підписану двома членами студентського співтовариства, які мають право голосу на відповідних виборах. У цій формі кандидати подають коротку заяву для виборців. Ці заяви розміщуються на сайті разом з довідковою інформацією про кандидатів, які балотуються в кожній школі. А після завершення голосування на цьому ж сайті розміщується інформація про результати виборів.

Окремо можна говорити про вибори студентських представників. Спочатку на сайті студентського союзу розміщується інформація про наступні вибори студентських представників, до яких органів будуть обиратися представники; де відбудуться вибори і коли саме. Також розміщується посилання на голосування. Списки виборців є публічними, і кожен студент може перевірити своє право голосу. Натиснувши у списку на ім'я кандидата, можна отримати доступ до інформації для виборців і в назначений час зробити свій вибір, віддавши свій голос за бажаного кандидата.

Для того щоб студентські представники могли ефективно виконувати свої представницькі функції, на сайті студентського союзу розміщено мережу інформації та підтримки. А саме:

Guide to Being a Rep, що є по суті посібником для всіх студентських представників і має на меті ознайомити студента з його роллю на обраній посаді, показати це в більш широкому контексті структури університету, навчає, як бути успішним представником студентства, розповідає про події та обов'язки, про можливі питання та проблеми, з якими може стикнутися студентський представник, та як їх можна вирішувати.

Network and training – інформаційний ресурс, на якому подається інформація про тренінги, різні інші заходи, які заплановані на рік.

Resources Hub – центр ресурсів, на якому представлено широкий перелік документів, необхідних для практичної роботи студентського представника.

CUSU Education Officer – представництво на рівні університету.

Постійний представник, обраний усіма студентами CUSU Education Officer, представляє студентів на General Board (Генеральному Комітеті) та його Education Subcommittee (підкомітеті з освіти), де об'єднується багато рішень усієї структури комітету.

Важливим механізмом участі студентів у процесах врядування є зворотній зв'язок зі студентами. University of Cambridge заохочує зворотній зв'язок зі студентами декількома способами (Engagement and feedback).

1. Кафедри та викладачі зазвичай використовують форми оцінювання для своїх курсів, більшість комітетів в університеті має представників від студентів, коледжі мають student officers (студентів-офіцерів) і часто проводять фокус-групи з нагальних питань.

2. Загальнонаціональне опитування студентів National Student Survey (NSS). На останньому році навчання всіх студентів запрошують взяти участь у щорічному національному опитуванні, яке є анонімним і проводиться для того, щоб студенти оцінили якість свого навчання. Для цього пропонується певний перелік питань з таких тем, як: можливості навчання, оцінювання і зворотній зв'язок, академічна підтримка, організація і врядування, навчальні ресурси, навчальне співтовариство, студентський голос, загальний рівень задоволеності. Кожен університет також може додати до опитування до 6 наборів додаткових запитань з банку NSS і два запитання для конкретного закладу вищої освіти.

Студентів, які не закінчили навчання, аспірантів, викладачів і дослідників просять взяти участь в опитуванні Student Barometer (SB). Це опитування призначене для того, щоб допомогти закладам вищої освіти підвищити якість шляхом систематичного і зручного збору відгуків від студентів, які ще навчаються. Онлайн-опитування пропонує студентам оцінити їхній рівень задоволеності і надати коментарі в наступних галузях: прийняття рішень; прикладний процес; досвід прибуття і орієнтування; навчальний досвід; живий досвід; служби підтримки; рекомендації; плани на майбутнє. Слід зазначити, що результати опитувань ретельно вивчає комітет з освіти і оприлюднює на сайті університету. Робляться конкретні кроки для поліпшення ситуації з тих питань, які викликають незадоволення студентів.

Ще один канал зворотного зв'язку – це можливість кожного студента подати свою пропозицію (ідею), заповнивши на сайті CUSU форму «I have an idea» (Got an idea?). Задум такого звернення ґрунтується на можливості для кожного студента впровадити в життя свої пропозиції чи ідеї, спрямовані на зміни в університеті, довівши до відповідних осіб чи органів, залежно від сфери, на яку спрямовані зміни, свої міркування.

Ще одним відомим університетом Великої Британії є *University of Oxford*. Порівняно з *University of Cambridge* на сайті *University of Oxford* не так широко представлено інформацію щодо університетського врядування. Є огляд існуючої структури управління з зазначенням основних функцій та процедур, але політика прийняття рішень не видається достатньо зрозумілою, особливо в частині студентської участі.

University of Oxford офіційно утворений і діє на практиці як взаємозалежні асоціації між університетом, його академічними відділами та суттєво автономними коледжами. Таким чином, його керівництво має відповідати вимогам щодо добре функціонуючого партнерства. Значення субсидіарності та колегіальності є важливими для успіху *University of Oxford*. Поряд із законодавчими положеннями, які забезпечують ефективність, підзвітність і пристойність, ефективно управління в *University of Oxford* обслуговують різноманітні, але узгоджені структури, які максимізують участь усіх частин колегіального університету. Існує високий ступінь делегування відповідальності; це дає можливість окремим департаментам, факультетам і коледжам утримувати відповідальність у ключових сферах, де вони найкраще підходять для прийняття рішень з питань, що мають безпосереднє відношення до них. Делегування відбувається в загальній структурі, яка встановлює необхідні стандарти, контролює узгодженість гарної практики та сприяє механізмам, які стимулюють прийняття рішень на основі повної консультації та пошуку консенсусу.

University of Oxford має чітку структуру управління, механізми якого викладені в Статутах і Правилах університету.

Структура має такий вигляд:

Congregation (Конгрегація), діє як парламент University of Oxford і є вищим законодавчим органом Університету. Він несе відповідальність за розгляд основних питань політики, представлених йому Council або членами Конгрегації; обирає членів деяких органів університету, включаючи Council і Комітет з аудиту та перевірки; затверджує зміни або доповнення до Статуту та Положення університету, які визначають структуру управління. Є більш ніж 4500 членів Конгрегації, до складу якої входять викладачі, керівники та інші члени керівних органів коледжів і товариств, а також старший науковий, обчислювальний, бібліотечний та адміністративний персонал.

Council (рада) є виконавчим керівним органом, відповідальним за академічну політику і стратегічний напрямок діяльності університету за умови повноважень Конгрегації. Рада має від 25 до 28 членів, які в основному є представниками академічного персоналу. Три представники студентів також мають право відвідувати засідання ради, але вони не є членами ради, тому не голосують, але мають право висловлювати свою думку.

Також існує низка основних комітетів. Комітет з питань освіти, Комітет із загальних цілей (GPC), Комітет з персоналу, Комітет з питань планування та розподілу ресурсів (PRAC) і Науковий комітет тощо. Їхня роль, як правило, полягає у перегляді, нагляді, координації, моніторингу та плануванні, хоча вони мають певні повноваження щодо прийняття рішень, як це визначено в Інструкції. Комітети розглядають звіти, у тому числі від підрозділів, і, де це доречно, надають рекомендації раді. Представники студентів є членами деяких, але не всіх, головних комітетів ради (як правило, по одному представнику від союзу студентів і союзу випускників). Наприклад, є головний комітет ради з персоналу, до якого студентських представників не включено, але в радах відділень (гуманітарна, медична тощо) представництво студентів є обов'язковим.

Механізми управління в University of Oxford добре пристосовані до його природи як колегіального університету з сильними традиціями академічного самоврядування. Council є активним керівним органом, який разом зі своїми комітетами, а також за рахунок сильної зовнішньої участі та з Congregation, забезпечує широку демократичну відповідальність, забезпечує глибину та широту участі у прийнятті рішень та нагляді, які сприяють належному управлінню та академічним досягненням. Моніторинг та додаткове оновлення цих механізмів управління продовжують забезпечувати їхню ефективність. Все це сприяє успіху University of Oxford як дослідницької та навчальної установи.

Ці аспекти моделі врядування в University of Oxford дуже незвичайні серед закладів вищої освіти, і тому не дивно, що механізми управління University of Oxford відрізняються в деяких відношеннях від більшості інших університетів та деяких аспектів Кодексу. Механізми управління University of Oxford в цілому добре пристосовані до його моделі та до виконання головних вимог до управління та підзвітності та ефективності. У звіті Комітету з питань аудиту та перевірки, який був отриманий радою у січні 2009 року, було зроблено висновок, що:

Розглянувши особливості управлінської структури University of Oxford, повернемося до практик залучення студентів до процесів врядування в даному університеті, серед яких є наступні (Student engagement):

Чай з віце-канцлером (Tea with the Vice-Chancellor).

Віце-канцлер проводить серію пообідніх чаїв для того, щоб зустрітися зі студентами різних коледжів. Чаї проходять протягом усього навчального року. Вони організуються студентськими, аспірантськими і дослідницькими групами коледжів, які й обирають студентів для участі в цих заходах. Віце-канцлер проводить відкриті годинні зустрічі чотири рази на рік. Але студенти університету можуть запросити 15-хвилинну зустріч для обговорення будь-якої

теми. Зустрічі проводяться в офісі віце-канцлера. Інформацію про майбутні дати і запити на зустріч можна дізнатися на вебсайті університету (сторінка віце-канцлера).

Консультативна група для студентів (Student Advisory Group).

Студентська консультативна група працює спільно між Oxford SU (Оксфордським студентським союзом) та University's Academic Administration Division (відділом академічної адміністрації університету). Це група до 40 студентів, які збираються один раз на семестр, щоб обговорити студентські кампанії, нові ініціативи, зміни в університетських процесах тощо. Члени групи обрані для представлення широти студентського корпусу University of Oxford. Між зустрічами члени групи також контактують для повного опитування, пов'язаного з їхнім університетським досвідом. Відгуки групи сприяють покращенню комунікацій, засобів та послуг університету. Члени групи вибираються за відповідним досвідом та готовністю брати активну участь у групі, намагаючись водночас забезпечити якомога різноманітніший спектр студентів. Робота консультативної групи сприяє покращенню комунікації, засобів і можливостей університету.

Студентський барометр (Student Barometer).

Студентський барометр – це внутрішньоуніверситетське опитування всіх студентів та аспірантів. Студентський барометр відстежує і порівнює прийняття рішень, очікування, сприйняття і наміри студентів від вступу до університету до випуску. Опитування студентів по всіх областях і рівнях навчання надає можливість висловитися всім студентам і отримати повну картину. Результати опитування студентського барометра публікуються на сайті університету. Отримані результати опитувань та надані студентами коментарі аналізуються на конфіденційній та анонімній основі широким спектром кафедр / факультетів, коледжів та центральних служб у колегіальному університеті, оскільки враховуються як кількісні, так і якісні відгуки. Студентські коментарі дають можливість оцінити досвід та побачити напрямки для змін та вдосконалень.

Студентський барометр – випуск фіналістів (Student Barometer – Finalist Edition).

Студентський Барометр «Випуск Фіналіста» – це опитування студентів, які знаходяться на останньому курсі навчання. Це опитування проводиться окремо від Національного опитування студентів (NSS) і підтримується Oxford SU. Результати опитування публікуються на сайті університету.

Інші опитування.

Кафедри та факультети проводять опитування щодо окремих курсів і використовують анкети для лекцій, щоб отримати відгуки про якість лекцій. Думки студентів також представлені спільними консультативними комітетами студентів і аспірантів.

Коледжі збирають відгуки від студентів за допомогою анкет для оцінки викладачів, анкет коледжів, зустрічей студентів і викладачів / консультантів коледжів, а також щорічних зустрічей між студентами і викладачами.

У цілому можна побачити, що University of Oxford постійно працює над тим, щоб виявляти сильні і слабкі сторони в університетському середовищі для того, щоб студенти отримували кращий досвід під час навчання в університеті, залучалися до процесів врядування, і відчували, що їх думка має значення і може впливати на процеси покращення і якості освіти.

Висновки

Аналіз структури управління University of Cambridge та University of Oxford дає підстави говорити, що ці університети є самоврядними спільнотами з механізмами управління, що відповідають їхнім місіям та основним цінностям. Системи управління ґрунтуються як на

правилах, так і на принципах, є підзвітними та прозорими. Є основні органи, що беруть участь в управлінні (керівний, виконавчий та контролюючий). Структура управління спирається на систему комітетів, які звітуються з усіх аспектів роботи університету. Делегування відбувається в загальній структурі, яка встановлює необхідні стандарти, контролює узгодженість гарної практики та сприяє механізмам, які стимулюють прийняття рішень на основі повної консультації та пошуку консенсусу. Серед основних механізмів залучення студентів для реалізації ефективного врядування можна виокремити два основних: представництво студентів у різних університетських структурах та зворотній зв'язок зі студентами.

Представники студентів є невід'ємною частиною структури управління в університеті. Для забезпечення того, щоб університет враховував потреби та проблеми студентів у всіх своїх процесах прийняття рішень, представники перебувають у низці комітетів на всіх рівнях університету. Для того щоб студентські представники могли ефективно виконувати свої представницькі функції, на сайті студентського союзу розміщено розгалужену мережу інформації та підтримки.

Важливим механізмом участі студентів у процесах врядування є зворотній зв'язок зі студентами. Університети заохочують цей зв'язок різними способами: фокус-групи з нагальних питань; загальнонаціональне опитування студентів; внутрішньоуніверситетське опитування (Student Barometer); можливість подати власну ініціативу (наприклад, «I have an idea»); консультативні групи для студентів тощо.

У цілому можна побачити, що в досліджуваних університетах постійно йде робота над тим, щоб виявляти сильні і слабкі сторони в усіх сферах університетського життя маючи на меті покращувати ситуацію для того, щоб студенти отримували кращий досвід під час навчання в університеті, залучалися до процесів прийняття рішень, і головне, відчували, що їхня думка має значення і має реальний вплив на ситуацію. Тобто студенти мають відчувати, що їх цінують і ставляться до них як до партнерів.

References

- A student engagement framework for scotland (2012). Retrieved from <https://www.sparqs.ac.uk/upfiles/SEFScotland.pdf>
- Adam, F. C. Fletcher (2017). Student Voice Revolution: The Meaningful Student Involvement Handbook Paperback – September 15, 2017 : Common Action Publishing. Retrieved from https://www.amazon.com/gp/product/0692954449/ref=as_li_ss_tl?ie=UTF8&linkCode=sl1&tag=soundout-20&linkId=a310eb5b7077bf84a817e577369d295c
- Cambridge University Reporter. University of Cambridge. Retrieved from <https://www.governance.cam.ac.uk/governance/uni-legislation/Pages/Reporter.aspx>
- Engagement and feedback. Cambridge students. Retrieved from <https://www.cambridgestudents.cam.ac.uk/your-course/engagement-and-feedback>
- European Higher Education Area and Bologna Process. Retrieved from <http://www.ehea.info/>
- Got an idea? Cambridge University Students' Union. Retrieved from <https://www.cusu.co.uk/takeaction/campaigns-and-projects/i-have-an-idea/>
- Guide to Being a Rep. Retrieved from <https://www.cusu.co.uk/student-academic-representatives/support-for-reps/cusu-guide-for-student-academic-representatives/>
- Levels of Representation. Retrieved from <https://www.cusu.co.uk/communities/academic-reps/levels-of-representation/>

- Munyae M. Mulinge, Josephine N. Arasa & Violet Wawire. (2017). *The Status of Student Involvement in University Governance in Kenya: The Case of Public and Private Universities*. CODESRIA, Dakar.
- Network and training. Retrieved from <https://www.cusu.co.uk/student-academic-representatives/support-for-reps/network-events-and-training/>
- Overview. University of Cambridge. Retrieved from <https://www.governance.cam.ac.uk/governance/Pages/default.aspx>
- Paris communiqué: EHEA Ministerial Conference, 2018. Retrieved from http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2018_Paris/77/1/EHEAParis2018_Communique_final_952771.pdf
- Resources Hub. Retrieved from <https://www.cusu.co.uk/student-academic-representatives/support-for-reps/resources-hub/>
- Russell J. Quaglia (2016). *Principal Voice: Listen, Learn, Lead*. Thousand Oaks, California : Corwin, a SAGE Publishing Company.
- Russell J. Quaglia, & Michael J. Corso (2014). *Student Voice: The Instrument of Change*. SAGE Publications
- Russell J. Quaglia. (2015). *Student Voice: Ensuring a Sense of Self-Worth for Your Students*. United States. Sage Publications Inc.
- Spargs. Retrieved from <https://www.sparqs.ac.uk/aboutus.php>
- Student Academic Representatives. Cambridge students. Retrieved from <https://www.cambridgestudents.cam.ac.uk/student-elections>
- Student engagement. Oxford students. Retrieved from <https://www.ox.ac.uk/students/life/student-engagement?wssl=1>
- Syndicates, Boards and Committees. University of Cambridge. Retrieved from <https://www.governance.cam.ac.uk/governance/key-bodies/Pages/Syndicates,-Boards-and-Committees.aspx>
- The Board of Scrutiny. University of Cambridge. Retrieved from <https://www.governance.cam.ac.uk/governance/key-bodies/Pages/Board-of-Scrutiny.aspx>
- The decision-making process. University Governance. University of Cambridge. Retrieved from <https://www.governance.cam.ac.uk/governance/decision-making/process/Pages/default.aspx>
- The General Board of the Faculties. University of Cambridge. Retrieved from <https://www.governance.cam.ac.uk/committees/general-board/Pages/default.aspx>
- The Regent House A University governance guide. (2016). Retrieved from <https://www.governance.cam.ac.uk/governance/Documents/RRH-Booklet2016.pdf>
- The Regent House. University of Cambridge. Retrieved from <https://www.governance.cam.ac.uk/governance/key-bodies/RH-Senate/Pages/default.aspx>
- the Senate. University of Cambridge. Retrieved from <https://www.governance.cam.ac.uk/governance/key-bodies/RH-Senate/Pages/default.aspx>
- The University Council. University of Cambridge. Retrieved from <https://www.governance.cam.ac.uk/committees/council/Pages/about.aspx>

Analysis of the experience of student participation in the implementation of effective governance based on the example of UK universities

Abstract

The article focuses on the analysis of governance structures and the experience of student involvement in the university governance processes of two leading UK universities, the University of Cambridge and the University of Oxford.

The purpose and practice of involving students in governance processes, as decision-makers, as equal partners, is now an important task in the development of the EHEA. To research the practices of leading European universities in this aspect can be useful for Ukrainian higher education institutions. To this end, the governance structures of the University of Cambridge and the University of Oxford are considered, as well as the basic mechanisms for involving students in governance processes. Both universities are self-governing communities with management mechanisms that respond to their missions and core values. University management systems are based on rules and principles and they are accountable and transparent to all stakeholders, including students. As for engaging students in the processes of university governance, two main mechanisms are identified: student representation in various university structures and feedback from students. Student representatives are an integral part of the university's governance structure. They are elected so that each level of representation is consistent with the next. In order for student representatives to be able to effectively perform their representative functions, an extensive network of necessary information and support is posted on student union sites. An important mechanism for student involvement in governance processes is student feedback. Universities promote this cooperation via various ways: focus groups on urgent issues; nationwide student survey; Inter-University Student survey 'Student Barometer'; the opportunity to submit students' initiative (for example, "I have an idea"); student advisory groups and others.

Key words: student voice, student involvement, student representation, students, university governance, student involvement.

Інформація про автора:

Червона Леся

- Кандидат філософських наук, старший науковий співробітник
- Україна
- Інститут вищої освіти НАПН України, провідний науковий співробітник
- ORCID iD: 0000_0002_3036_3668
- e-mail: chervona_lesya@ukr.net

Chervona Lesya

- Doctor of Philosophy, Senior Researcher
- Ukraine
- Leading Researcher of Institute of Higher Education of the National academy of educational of Ukraine;
- ORCID iD: 0000_0002_3036_3668
- e-mail: chervona_lesya@ukr.net